

Mély-ég objektumok

augusztus-szeptember

Észlelő	Észlelés	Műszer
Bakos Gáspár (Budapest)	8	44,5 T
Becz Miklós (Szigetszentmiklós)	3f	3,5/200t
Cziniel Szabolcs (Pannonhalma)	2	15,0 T
Csiszár Tibor (Pécs)	6f	2,8/200t
Drucskó István (Felsőzsolca)	1	20x50 M
Hamvai Antal (Nagyhalász)	7	20x50 M
Jankovics Gábor (Felsőzsolca)	1	20x50 M
Köcsis Antal (Balatonkenese)	10	44,5 T
Ladányi János (Balatonfűzfő)	3	10,0 T
Ladányi Tamás (Balatonfűzfő)	2	8,0 L
Molnár Péter (Budapest)	3	44,5 T
Papp Sándor (Kecskemét)	2	24,4 T
Sápi Csaba (Kecskemét)	2	20,0 T
Simon Géza (Balatonfűzfő)	4	11,0 T

Augusztus-szeptember során összesen 14 észlelő 45 vizuális és 9 fotografikus megfigyelést végzett.

Rövidítések: GX= galaxis, NY= nyílthalmaz, PL= planetáris köd, DF= diffúz köd, SK= sötét köd, LM= látómező, EL= elfordított látás, KL= közvetlen látás, T= Newton-reflektor, L= refraktor, C= Cassegrain-távcső, MC= Makszutow-Cassegrain-távcső, B= binokulár, M= monokulár, sz.sz.= szabadszemés észlelés, f= fotó, t= teleobjektív.

A nyári-őszi megfigyelések részbeni bemutatását a szokásostól eltérő, havonkénti rovattal próbáljuk megvalósítani. Az augusztus-szeptemberi megfigyelési anyag ismét nagyon heterogén képet nyújt, úgy az észlelt objektumok megválasztásában, mint a minőségben. A 45 vizuális észlelés közel ugyanennyi objektumról készült. Jóllehet az észlelési ajánlat három csillagképre támaszkodott, sajnos nagyon kevesen vették komolyan ezt a lehetőséget. Korábban nagyon sokan kifogásolták, hogy a Jelenségnaptárban közölt ajánlati lista csak néhány objektumra szorítkozik. Most azonban bebizonyosodott, hogy szinte lehetetlen egy-egy objektumról több észlelést is bemutatni, holott rovatunk egyik célja éppen az, hogy egy adott mély-ég objektumon keresztül minél több észlelő munkáját ismertessük. Épp ezért a megfigyelések összerendezhetősége érdekében ismét szeretnénk az észlelőket a "szűkített" ajánlati lista elfogadására ösztönözni. Így valamivel könnyebb több észlelőtől idézni, s tagadhatatlanul könnyebb a rovatvezető helyzete is.

Most a Vulpecula nyílthalmazainak feldolgozását folytatjuk (ezúttal harmadik alkalommal), nagyjából a még augusztusban érkezett megfigyelésekből. Csiszár Tibor és Becz Miklós egyaránt nagyon szépen kidolgozott fotókat küldött, melyek közlését szeretnénk valamilyen módon biztosítani.

NGC 6781 Aql PL

11,0 T, (?)x: Nagyszerű átlátszóság mellett találtam meg a PL-t. Az objektum halvány korong alakú köd, felszíne homogén, nem figyelhető meg benne részlet (folt v. centrum). A ködöt jól szeparáltan észleltem, de a perifériáján kívül egyben finom ködösség veszi körül. Viszonylag nagy méretű objektum, ÉK-K-i irányban halvány, 12-13 magnitúdós csillagok "T" alakját, D-re fényesebb csillagok elszórt alakzatát láttam. (Simon Géza)

15,0 T, 50x: Könnyű megtalálni, bár 12 magnitúdónál halványabb objektum, kb. 2'-es, kissé kékesszürke, központi sűrűsödés nélküli fénykorong. Egyértelműen EL-sal detektálható a kiterjedés, talán a D-i peremén intenzitásnövekedés érezhető. Még a 115x-ös is jó látványt ad. (Cziniel Szabolcs)

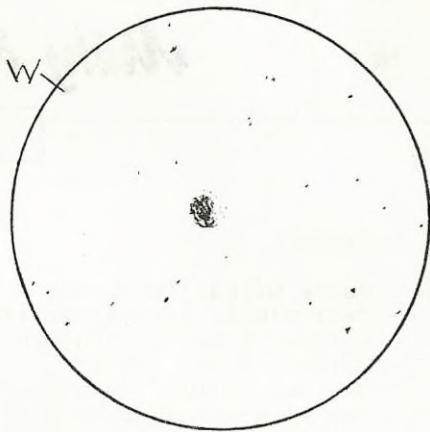
15,5 T, 103x: A nem teljesen kifogástalan légkör mellett kevésbé feltűnő, söt, elég nehéz objektum. Nagyméretű, elég halványan kivehető korong, bizonytalan perifériákkal. Színét zöldesszürkének becsültem, a ködfolt egyenletes felületű, talán a központ felé kissé koncentráltabb. Visszatérve a 41x-es nagyításra, jól látható, de a legfontosabb benyomás: nagyméretű, diffúz objektum, felületi részlet és látható központi csillag nélkül. (Kocsis Antal)

A központi csillag fényessége 15,5 magnitúdó; közepes műszerekkel lényegében elérhetetlen.

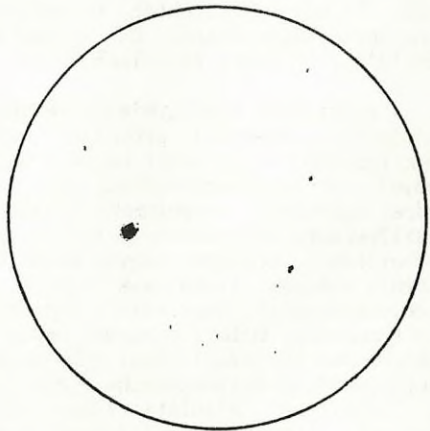
NGC 6818 Sgr PL

15,0 T: Fényes, szokatlanul kicsi planetáris, 50x-esnél alig különböztethető meg a környező csillagoktól. 140x: Kör alakú, kékes, homogén fénykorong, méretét 10"-nél kisebbre becsültem, míg fényességét a katalógus szerinti 10,6 magnitúdónál kb. 1^m-val jobbnak. (Cziniel Szabolcs)

44,5 T, 250x: Jól látszó, fényes, tökéletesen kör alakú, kissé zöldessárgás színű, közepén enyhén fényesebb, kompakt, de a peremén diffúz ködfolt. (Kocsis Antal, Rák-tanya)

15,5 T 103x 25'

15,0 T 140x 17'

Mindkét észlelés korrekt, a köd D. A. Allen szerint fényesebb 10^m,6-nál. A színérzet valószínűleg a használt távcsőátmérő függvényében változik, közepes távcsöveknél általában kékes-opálos árnyalatú. 20 cm-es átmérővel már észrevehető a kismértékű lapultság is (mérete: 22"x15").

NGC 6800 Vul NY

20x50 M: Szétszórt, laza halmaz, csillagokban szegény, halványabb tagjait EL-sal is nehezen láttam. (Hamvai Antal)

5,0 L, 67x: 20'-nyi területen elterülő, 15 csillagból álló halmaz. Összképe egy hajtogatott papírhajóra emlékeztet. (Gyenizse P.)

10,0 T, 50x: Tömör alakzatba rendeződött csoport, melynek csillagai félkört formáznak. (Simon G.)

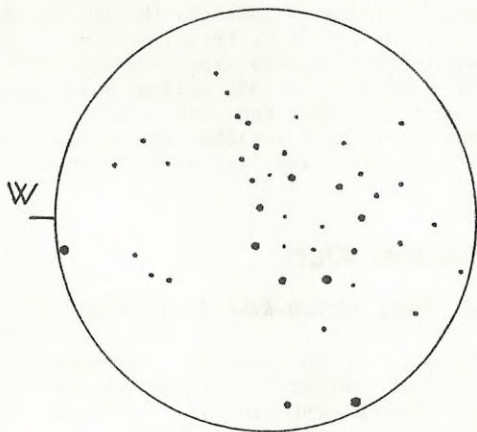
10,2 L, 40x, 60x: Szegényes halmaz. Jelentéktelen lenne, ha alakja nem volna ilyen szép. Tíz, megközelítően egyenlő 10,5-11,0 magnitúdós csillag egy szinte szabályos körívet alkot. A kör belseje csillagtalan. Kívülről néhány újabb csillag kapcsolódik a körhöz. 64x: Még kb. 10, nagyon halvány tag tűnik elő, de ezek többsége valószínűleg háttércsillag. (Babcsán Gábor)

11,0 T, 96x: A LM-t uraló laza csoport, fényesebb tagjai egy "mini Cyg"-hez hasonlítanak. (Hevesi Z.)

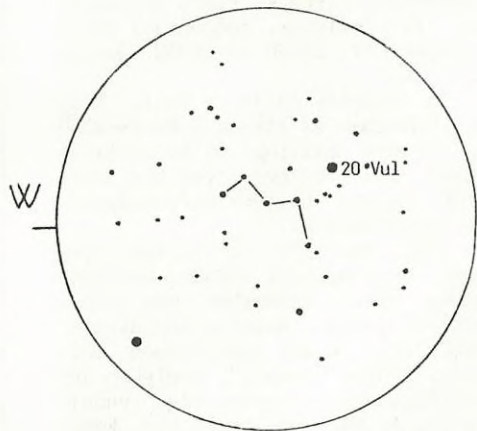
15,0 T, 168x: 9-10 magnitúdó körüli csillagokból álló, érdekes, ovális, elnyúlt alakú NY. (Kis G.)

15,5 T, 41x, 103x: Jól kiemelkedik a Tejút gazdag háttéréből, K-i részén vannak fényesebb csillagai, Ny-on halványabb, sűrűbb. DNy-i része felé egy csillagtalan, szinte lyukas terület látszik. (Kocsis A.)

24,4 T, 70x: Nagy, kifejezetten laza halmaz, durván egy lekerekített sokszög alakzatban elrendezve, 9,5-11 magnitúdós csillagokkal. A halmaz kb. 16'x18'-es, kissé K-Ny-i megnyúltságú, talán 20-30 csillag tartozhat hozzá. (Papp Sándor)

10,2 L 64x LM-részl.

19,0 T 50x LM-részl.

Az igen változatos leírások és rajzok alaposan megnehezítették az összehasonlítást. A halmaz és környezetének különböző részei vannak részletesebben kiemelve. A lyukas területet és a körív alakot többen hangsúlyozzák.

NGC 6885 Vul NY

20x50 M: A 20 Vul körül KL-sal halvány ködösség látszik, EL-sal 4-5 tagot el lehet különíteni. (Hamvai Antal)

11,0 T, 100x: Fényes csillagokból álló NY, közepén fényes csillag. Teljesen felbontottnak hat, halványabb tagok nincsenek, ködösség nem látható. (Kelley István)

15,0 T, 58x, 168x: Egy fényesebb, 8 magnitúdó körüli csillag körül helyezkedik el a halmaz. Kb. 25' átmérőjű. (Kis Gábor)

19,0 T, 50x: Betölti az egész látómezőt a sok csillag, néhány kettőscsillag is látszik. (Molnár Zoltán)

Molnár Zoltán és Kelley István rajzai szépen összevethetők, a nagyobb műszer több halvány tagot hoz elő. BCH leírás: "Fényes, nagy, elég gazdag, 20' átmérőjű, kb. 30 csillag, 6-11 magnitúdós, magába foglalja a 20 Vul-t, E osztály." Matt Pen leírásából: "Több érdekes halmaz aszterizmus van benne. Az ÉNy-i részében egy miniatűr Cassiopeia-alak van. A halmaz mintegy 3750 fényévre van, míg az 5,9 magnitúdós 20 Vul csak 467 fényévre.

PAPP SÁNDOR-SÁPI CSABA

Messier Klub

A Nagy Orion-köd és színeképe

Műszer: 15 mm nyílású egyszerű színtező műszer, 8x-os szátkeresztes mikrométer-okulárral. A műszer objektívje elé egy 12x25 mm-es méretű, kis törőelű koronaüveg prizma alkalmazható, amely a 8x-os nagyítás mellett a fényes csillagokról a látómező 2/3 részét átérő színeképet ad. Az észlelés időpontja: 1951. december 17. 22:20 és 1952. január 2. 23:45.

Az észlelés célja az volt, hogy a valóságban is lássam a könyvekből jól ismert csillag- és ködspektrumokat, emellett egy ilyen kis átmérőjű lencse teljesítőképességéről meggyőződhessek.

1951. dec. 17.: A levegő nyugodt, de a nyitott ablakon beáramló hideg miatt kezdetben még erős a szcintilláció. Amint a kép nyugodtabb lesz, a köd igen szépen látszik, fényes "pamacs", amelyben két csillagszerű, fényes mag vehető észre. Az M43 elkülönült kis ködös csillag, nagyon fényes maggal. Később a két nagy ködös folt közt halvány köd-híd is észrevehető. Színekép: meglepően fényes, de rövid. Gyenge folytonos alapon (theta Ori spektruma) a kék színben egy kis, halvány fényfelhő ül (a köd képe). Az ismert csillagokkal összehasonlítva a köd képe megfelel a Fraunhofer C vonalnak (hidrogén-alfa).

1952. január 2.: Igen jó levegő. A köd színeképe a theta Ori alkotta folytonos alapon most igen éles, határozott, kiterjedt fényfelhő. Meglepő, hogy a távcső kis nyílása dacára mennyire élesen mutatkozik a H-alfa kép! (Kivonat az 1950-52. évi megfigyelési naplóból.)

i. Bartha Lajos

